

คู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual)

เรื่อง

คู่มือการทำงานเกษตรทฤษฎีใหม่

ฝ่ายบริหารจัดการน้ำ
ส่วนบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา
สำนักงานชลประทานที่ 6
กรมชลประทาน

เดือนที่จัดทำ ปีที่
มิถุนายน 2562

คู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual)

เรื่อง

คู่มือการทำงานเกษตรทฤษฎีใหม่

รหัสคู่มือ...../...../2562

หน่วยงานที่จัดทำ

ฝ่ายบริหารจัดการน้ำ ส่วนบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา
สำนักงานชลประทานที่ 6

ที่ปรึกษา

พิมพ์ครั้งที่.....

จำนวน.....เล่ม.....

เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2562

หมวดหมู่ บริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา

คู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual)

คู่มือการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่

ได้ผ่านการตรวจสอบ กลั่นกรองจากคณะกรรมการตรวจสอบกลั่นกรองคู่มือการปฏิบัติงาน
ของสำนักงานชลประทานที่ ๖ เรียบร้อยแล้ว จึงถือเป็นคู่มือฉบับสมบูรณ์
สามารถใช้เป็นเอกสารเผยแพร่และใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

ลงชื่อ.....

(นายสมปอง ด้วงกระมล)
พจ.ชป.๖

ตำแหน่ง ประธานคณะกรรมการ

ลงชื่อ.....

(นายทศศักดิ์ ธรรม)
วอ.ชป.๖

ตำแหน่ง.....

ลงชื่อ.....

(นายวัลลพ กรรณิการ)
บ.ชป.๖

ตำแหน่ง.....

คู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual)

คู่มือการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่

ได้ผ่านการตรวจสอบ กลั่นกรองจากคณะทำงานตรวจสอบกลั่นกรองคู่มือการปฏิบัติงาน
ของสำนักงานชลประทานที่ ๖ เรียบร้อยแล้ว จึงถือเป็นคู่มือฉบับสมบูรณ์
สามารถใช้เป็นเอกสารเผยแพร่และใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง ประธานคณะทำงานฯ

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

คู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual)

คู่มือการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่

จัดทำโดย

ชื่อ-สกุล นายวัลลพ วรรณิการ์

ตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายบริหารจัดการน้ำ

สังกัด ส่วนบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา สำนักงานชลประทานที่ ๖

สามารถติดต่อสอบถามรายละเอียด/ข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

ที่อยู่ ฝ่ายบริหารจัดการน้ำ ส่วนบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๓๒๒ ๓๔๒๖

คำนำ

การจัดทำคู่มือการทำงานเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นส่วนหนึ่งในแผนปฏิบัติการประจำปี โดยโครงการจัดทำคู่มือในการปฏิบัติงาน (Work Manual) ที่อยู่ในแผนปฏิบัติการจัดการความรู้ ประจำปีงบประมาณ 2562 (KM Action Plan)

และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือการทำงานเกษตรทฤษฎีใหม่ จะเป็นประโยชน์และใช้เป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง และเป็นมาตรฐานเดียวกัน ต่อไป

คณะผู้จัดทำ ฝ่ายบริหารจัดการน้ำ
สำนักงานชลประทานที่ 6
กรมชลประทาน

สารบัญ

	หน้า
วัตถุประสงค์	๑
ขอบเขต	๑
คำจำกัดความ	๑
ที่มาและความสำคัญ	๑
เกษตรทฤษฎีใหม่	๕
เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy)	๕
แนวทางหรือหลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่	๖
ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1	๖
ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า(ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง)	๗
ทฤษฎีใหม่ขั้นพัฒนา (Development) (ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม)	
ประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่	
การทบทวนวรรณกรรม	
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๘
หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง	๘
การเกษตรยั่งยืน	๙
การเกษตรพึ่งตนเอง	๑๐
ข้อควรทำและไม่ควรทำในเกษตรทฤษฎีใหม่	๑๓
เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ	๑๔
การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แก้ไขปัญหาคความยากจน	๑๕
ภาคผนวก	๑๗

คู่มือการปฏิบัติงาน การทำการเกษตรทฤษฎีใหม่

๑. วัตถุประสงค์

- ๑.๑ เพื่อให้เข้าใจถึงหลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่
- ๑.๒ เพื่อเป็นข้อมูลและเป็นแนวทางในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่
- ๑.๓ เพื่อนำข้อมูลไปใช้เป็นประโยชน์ได้

๒. ขอบเขต

การทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อเป็นการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทย และการบริหารจัดการน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๓. คำจำกัดความ

ผู้จัดทำได้รวบรวมคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรทฤษฎีใหม่ เนื่องจากเป็นศัพท์เฉพาะ ดังนี้

๓.๑ ที่มาและความสำคัญ

จากปัญหาการทำเกษตรของไทยที่เกษตรกรขาดที่ดินทำกิน ทั้งยังต้องดิ้นรนทำในปริมาณมาก เป็นหนี้เป็นสิน ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำมาแต่ได้น้อย เนื่องจากปลูกเฉพาะพืชเชิงเดี่ยว ราคาขายผลผลิตไม่เพียงพอต่อการบริโภค ด้วยอริยะภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงได้พระราชทาน “ทฤษฎีใหม่” ในการจัดการพื้นที่ขนาดเล็กประมาณ ๑๕ ไร่ เน้นการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนด้วยการจัดการไร่นาอย่างเหมาะสม มีการจัดสรรแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตรแบบผสมผสานให้ใช้ได้ในวันแล้ง ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรเลี้ยงตัวเองได้ มีรายได้และอาหารไว้บริโภคตลอดปี เป็นการทำการเกษตรกรรมที่ยั่งยืนสำหรับเกษตรกรชาวไทย และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสว่า “...ถึงบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่ สองอย่างนี้จะทำความเจริญแก่ประเทศได้ แต่ต้องมีความเพียร แล้วต้องอดทน ต้องไม่ใจร้อน...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทำการศึกษาและวิจัยเชิงปฏิบัติ เกี่ยวกับทฤษฎีใหม่มาเป็นเวลานาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ในพื้นที่ส่วนพระองค์ขนาด ๑๖ ไร่ ๒ งาน ๒๓ ตารางวา ไกล้วัดมงคล ตำบลห้วยบง อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี และทรงมอบให้มูลนิธิชัยพัฒนาที่ทรงจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเสริมโครงการของรัฐ ทั้งนี้ก่อนที่จะทรงนำ

เอกสารออกเผยแพร่อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ นั้น ทรงให้จัดตั้ง “ศูนย์บริหารพัฒนา” ตามแนวพระราชดำริ อยู่ในความรับผิดชอบของมูลนิธิชัยพัฒนา เพื่อเป็นต้นแบบสาธิตการพัฒนาด้านการเกษตร โดยประสานความร่วมมือระหว่าง วัด ราษฎรและรัฐ ทำการเผยแพร่อาชีพการเกษตรและจริยธรรมแก่ประชาชนในชนบท โดยทรงหวังว่าหากประสบความสำเร็จก็จะใช้เป็นแนวทางสาธิตในท้องที่อื่น ๆ ต่อไป ทั้งนี้ในส่วนของการพัฒนาด้านการเกษตรนั้น ก็คือแนวคิดและมรรควิธีที่รู้จักกันในนาม “เกษตรทฤษฎีใหม่”

จากการเสด็จเยี่ยมชมนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหลายแห่ง ในหลวง ร.๙ ได้ทรงเห็นสภาพปัญหาของเกษตรกรรายย่อยเนื้อที่ถือครองน้อย ปลูกข้าวได้เพียงปีละครั้งในช่วงฤดูฝนเท่านั้น บางรายปลูกพืชเพียงชนิดเดียว บ่อน้ำที่ขุดไว้บางปีก็ไม่เพียงพอ เนื่องจากฝนทิ้งช่วงและความแปรปรวนของสภาพอากาศ หากต้องการให้เกษตรกรเลี้ยงตนเองได้พอเพียง และบ่อน้ำให้พอใช้ทั้งปี ควรวางแผนการใช้ที่ดินอย่างไร? จาก “เกษตรทฤษฎีใหม่” ในกรอบแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” ของในหลวง ที่ดินควรแบ่งออกเป็น ๔ ส่วนได้แก่

(๑) นาข้าว ปลูกข้าวในฤดูฝนเพื่อให้เพียงพอกับการบริโภคในครอบครัว อัตราการบริโภคข้าวของคนไทยอยู่ที่ประมาณ ๑๐๖ กิโลกรัมต่อปีต่อคน

(๒) พืชผสมผสาน ไม้ยืนต้น สมุนไพร ผักผลไม้ เพื่อใช้ประกอบอาหารประจำวัน ตามเกณฑ์ขั้นต่ำองค์การอนามัยโลก อัตราบริโภคผักผลไม้คือ ๔๐๐ กรัมต่อวันต่อคน

(๓) แหล่งน้ำ ขุดสระกักเก็บน้ำในฤดูฝนเพื่อให้ใช้พอกับการเพาะปลูกตลอดปี และใช้เลี้ยงปลารวมถึงปลูกพืชน้ำ พืชริมสระ โดยพระราชทานแนวทางการคำนวณว่าต้องมีน้ำ ๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ต่อการเพาะปลูก ๑ ไร่ โดยประมาณ

(๔) ที่อยู่ และอื่น ๆ เช่น ลานตาก โรงเรือน ถนน กองปุ๋ยหมัก เป็นต้น

ตามหลัก “เกษตรทฤษฎีใหม่” ขั้นต้น การจัดแบ่งที่ดินเป็นตามอัตราส่วนร้อยละ ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ ตามลำดับ เพื่อให้เกษตรกรเลี้ยงตนเองได้ ความพออยู่พอกินเป็นพื้นฐาน จากทฤษฎีมีการทดลองนำไปปฏิบัติแห่งแรกที่วัดมงคลชัยพัฒนา ตำบลห้วยบง อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี และตัวแบบสำหรับภาคอีสาน ที่เขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อทำทฤษฎีขั้นต้นได้แล้วก็ปรับเป็นระยะสองมีการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ และก้าวหน้าไปเป็นระยะสามมีการประสานงานหาแหล่งทุน มีผลผลิตดีขายได้ราคา

ทฤษฎีใหม่ขั้นต้นมีการจัดสรรที่ดินเป็นสัดส่วนชัดเจน เพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรรายย่อย ซึ่งโดยเฉลี่ยมีเนื้อที่ถือครอง ๑๐-๑๕ ไร่ มีการคำนวณปริมาณน้ำเพื่อให้พอเพาะปลูก ข้าวและพืชผักผลไม้ให้พอเพียงในครอบครัว ซึ่งโดยเฉลี่ยมี ๓-๕ คน สมมติว่าเกษตรกรครอบครัวนี้มีพื้นที่ทำกิน ๑๕ ไร่ จากอัตราส่วน ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ นี้จะได้

๑) นาข้าว ๓๐% x ๑๕ = ๔.๕ ไร่

๒) พืชผสมผสาน ๓๐% คิดเป็น ๔.๕ ไร่

๓) พื้นที่บ่อน้ำ ๓๐% คิดเป็น ๔.๕ ไร่

๔) ที่พัก ๑๐% x ๑๕ = ๑.๕ ไร่

สมมติว่าครอบครัวนี้มีสมาชิก ๕ คน ปริมาณข้าวบริโภคทั้งปีเป็น $5 \times 100 = 500$ กิโลกรัม และผักผลไม้เป็น $5 \times (400/1,000) \times 365 = 730$ กิโลกรัม อัตราผลผลิตข้าวเป็น ๖๒๓ กิโลกรัมต่อไร่ [๓] และกำหนดให้อัตราผลผลิตผักผลไม้ ๓๒๔ กิโลกรัมต่อไร่ อัตราผลผลิตนี้เป็นค่าประมาณ ค่าจริงขึ้นกับหลายปัจจัยมาก เช่น พันธุ์ข้าว ที่ปลูก ชนิดพืชผสมผสานที่ปลูก ปุ๋ย สภาพพื้นที่ สภาพสิ่งแวดล้อม ปริมาณน้ำฝน ศัตรูพืช การดูแล ฯลฯ จะได้ข้าวที่ผลิตได้เป็น $623 \times 4.5 = 2,803.50$ กิโลกรัม และผักผลไม้เป็น $324 \times 4.5 = 1,458$ กิโลกรัม (หากคิดให้ละเอียดควรคิดจากข้าวเปลือกไปเป็นข้าวสาร ซึ่งอาจมีบางส่วนที่หายไป ทำนองเดียวกันในการนำผักผลไม้มาเพื่อประกอบอาหาร) พื้นที่เพาะปลูกตามอัตราส่วนนี้ให้ผลผลิตเพียงพอกับความต้องการของคนในครอบครัวทั้งปี กำหนดให้ความลึกเฉลี่ยของบ่อน้ำเป็น ๑.๓ เมตร บ่อน้ำจะมีความลึกน้อยสุดในช่วงหน้าแล้ง เช่น หากขุดบ่อลึก ๔ เมตร และอัตราการระเหยของน้ำเฉลี่ยอยู่ที่ ๑ เซนติเมตรต่อวัน (อัตราการระเหยอาจขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยมาก เช่น ความชื้นในอากาศ อุณหภูมิและธรรมชาติที่ผิวดิน เป็นต้น) หากโดยเฉลี่ยมี ๓๐๐ วันที่ฝนไม่ตก ระดับน้ำจะลดลง $1 \times 300/100 = 3$ เมตร จะได้ความลึกเหลือเป็น ๑ เมตร คำนวณคร่าวๆ ได้ว่า บ่อน้ำ ๑.๓ เมตร $\times$ ๔.๕ ไร่ $\times$ ๑,๖๐๐ ตารางเมตรต่อไร่ = ๙,๓๖๐ ลูกบาศก์เมตร (การคำนวณที่ละเอียดขึ้น ต้องคำนึงถึง slope ของบ่อ ซึ่งจะทำให้พื้นที่ก้นบ่อมีขนาดเล็กกว่าปากบ่อ สภาพดินของบ่อว่าเป็นกักเก็บน้ำได้ดีเพียงใด) ด้วยอัตราส่วน ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ พื้นที่เพาะปลูกรวม $4.5 + 4.5 = 9$ ไร่ ต้องใช้น้ำ $9 \times 1,000 = 9,000$ ลูกบาศก์เมตร ปริมาตรบ่อน้ำที่ขุดได้เพียงพอต่อการเพาะปลูกข้าวและพืชผักผลไม้ให้คนทั้งครอบครัวทั้งปี ที่เหลืออีก ๑๐% หรือ ๑.๕ ไร่ เอาไว้เป็นที่อยู่อาศัยและโรงเรียน จะเห็นได้ว่าทฤษฎีเกษตรใหม่ขั้นต้นนี้ใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์และข้อมูลทางสถิติเพื่อวางแผนจัดสรรที่ดินให้เกษตรกรรายย่อยมีเพียงพอต่อการบริโภคทั้งครอบครัวตลอดปี

เมื่อเกษตรกรมีผลผลิตเหลือจากการบริโภคภายในครัวเรือนสามารถนำไปจำหน่ายได้ ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อวางแผนจัดสรรทรัพยากรที่เกษตรกรมีอยู่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตามพระราชดำรัส “คำว่าพอเพียงความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้น แต่มีความหมายว่า พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง”

หลังจากเพียงพอบริโภคแล้ว ก็นำไปจำหน่ายต่อเป็นรายได้ให้มี “พอมีพอกิน” หรือให้เกิดมีรายได้สูงสุดภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัดทั้งด้านแรงงานคนและพื้นที่ครอบครองของครัวเรือน ราคาข้าวที่เกษตรกรขายได้อยู่ที่ ๙๘๙๐ บาทต่อตัน และให้ราคาผักผลไม้ที่ขายได้เฉลี่ยที่ ๑๕ บาทต่อกิโลกรัม (ราคาผักผลไม้เฉลี่ยนี้เป็นค่าประมาณราคาขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ชนิดพืชผักผลไม้ที่ปลูก ฤดูกาล สภาพการแข่งขัน เป็นต้น) ในการเพาะปลูก สมมติว่าข้าวใช้แรงงาน ๐.๗ คนต่อไร่ และพืชผสม ๐.๔๑ คนต่อไร่ ตามลำดับ (หลายคนในครัวเรือนอาจมีการกิจอื่นหรือไม่ได้เพาะปลูกเป็นหลัก หรือมีความสามารถในการดูแลทำการเกษตรได้ไม่เท่ากัน อัตราแรงงานต่อไร่สามารถปรับเปลี่ยนจากนี้ได้ ตัวอย่างนี้เพื่อแสดงแนวคิดเท่านั้น) อัตราการใช้น้ำอยู่ที่ ๑,๐๐๐ และ ๑,๐๐๕ ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ ในการปลูกข้าวและพืชผสม ตามลำดับ เกษตรกรต้องการให้ได้รายได้รวมสูงสุดจากการขายผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคภายในครัวเรือน (ในการคำนวณนี้ไม่ได้คำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการเพาะปลูกหรือค่าขนส่งจากพื้นที่การเกษตรไปเพื่อจำหน่ายต่อไป) ภายใต้ข้อจำกัดต่อไปนี้

- แรงงานที่ใช้ในการเพาะปลูกมาจากภายในครัวเรือน
- น้ำจากบ่อภายในพื้นที่ครอบครอง เพียงพอเพาะปลูกตลอดปี
- พื้นที่รวมในการปลูกข้าว พืชผล บ่อน้ำ และที่พัก รวมกันไม่เกินเนื้อที่ครอบครอง

- ผลผลิตข้าวที่ได้เพียงพอต่อการบริโภคของคนในครอบครัวทั้งปี
- ผลผลิตผักผลไม้ที่ได้เพียงพอต่อการบริโภคขั้นต่ำตามเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลก
- ใช้พื้นที่ครบทั้ง ๔ ส่วน และแต่ละส่วนอย่างน้อย ๑๐% ของเนื้อที่ครอบครอง

เมื่อหาคำตอบที่เหมาะสมที่สุด (optimize) จะได้ว่าพื้นที่ปลูกข้าว ๔.๓๖ ไร่ พืชผสม ๔.๗๕ ไร่ บ่อน้ำ ๔.๓๙ ไร่ ที่พัก ๑.๕๐ ไร่ คิดเป็นอัตราส่วน ๒๙.๑ : ๓๑.๖ : ๒๙.๓ : ๑๐.๐ มีค่าใกล้เคียงกับอัตราส่วน ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ ตามแนวพระราชดำริ รายได้รวมต่อปีของครัวเรือนนี้อยู่ที่

$$\begin{aligned}
 \text{รายได้} &= (\text{ราคาข้าวต่อ กก.}) \times (\text{ผลผลิตข้าว} - \text{ข้าวที่บริโภค}) + (\text{ราคาผักผลไม้ต่อ กก.}) \times \\
 &\quad (\text{ผลผลิตผักผลไม้} - \text{ผักผลไม้ที่บริโภค}) \\
 &= ๙.๘๙ \times (๖๒๓ \times ๔.๓๖ - ๕๓๐) + ๑๕ \times (๓๒๔ \times ๔.๓๙ - ๗๓๐) \\
 &= ๓๓,๗๕๗.๐๗ \text{ บาทต่อปี}
 \end{aligned}$$

ทฤษฎีเกษตรแนวใหม่-เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นให้เกษตรกรช่วยตัวเองได้ และเมื่อมีผลผลิตเหลือจากการบริโภคนำมาขายเป็นรายได้ต่อไป สามารถนำตัวแบบการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดมาประยุกต์ใช้ได้ ตัวแบบจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด (optimal resource allocation model) ข้างต้น Leonid Kantorovich เป็นผู้บุกเบิกและได้รับรางวัลโนเบลเศรษฐศาสตร์ในปี ๑๙๗๕ จากผลงานดังกล่าว ซึ่งภายหลังเป็นที่รู้จักกันดีในชื่อตัวแบบโปรแกรมเชิงเส้น (linear programming model) หนึ่งในตัวแบบที่สำคัญที่สุดในสาขาวิชาการวิจัยดำเนินงาน (operations research) ในหลวงเป็นต้นแบบในการประยุกต์ใช้เพื่อศึกษาพฤติกรรมของระบบและวางแผนจัดการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

๓.๒ เกษตรทฤษฎีใหม่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริในการจัดการทรัพยากรระดับไร่นา เน้นการพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือตนเองเป็นหลัก โดยเน้นไปที่การพึ่งพาตนเองในด้านอาหารก่อน เช่น ข้าว พืชผักผลไม้ ฯลฯ จากนั้นค่อยไปเน้นที่เกษตรทฤษฎีใหม่ใน ๓ ขั้นตอนทีละก้าว และทรงพยายามเน้นมิให้เกษตรกรพึ่งพาการปลูกพืชชนิดเดียวซึ่งมีความเสี่ยงเป็นอย่างมาก เนื่องจากราคาที่ผันผวน ควบคุมไม่ได้และความไม่แน่นอนของธรรมชาติ

เกษตรทฤษฎีใหม่ นำไปสู่การทำเกษตรที่ยั่งยืนและเกษตรธรรมชาติ ที่เน้นไปที่การลดค่าใช้จ่ายและการพึ่งพิงธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญ เช่น การปลูกพืชตระกูลถั่วเป็นพืชหมุนเวียนเพื่อให้ได้ปุ๋ยจากธรรมชาติ โดยเป็นการหันมาใช้ปุ๋ยจากธรรมชาติแทนปุ๋ยเคมีที่มีราคาสูง หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

จัดสรรพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยออกเป็น 4 ส่วน

ภาพที่ ๑ แสดงอัตราพื้นที่ ๔ ส่วนของเกษตรทฤษฎีใหม่ ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้คือเกษตรยั่งยืน มีลักษณะการผลิตที่เลียนแบบระบบนิเวศของธรรมชาติ มีความหลากหลายทางชีวภาพ ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอกให้น้อยที่สุด ป้องกันและกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีธรรมชาติ ลดการใช้สารเคมีซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้ใช้และส่งผลกระทบต่อดินในระยะยาว ปลูกพืชที่เกื้อกูลกันเพื่อสร้างความสมดุลของธรรมชาติในระยะยาว เป็นการจัดการระบบเกษตรที่ยั่งยืน เกษตรทฤษฎีใหม่ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานในปวงชนชาวไทย จึงนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุดมิได้ที่มีต่อประสพนิกรชาวไทยเหลือคณานับ

๓.๓ เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy)

เป็นปรัชญาที่ชี้แนะทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

๓.๔ แนวทางหรือหลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่ เป็นกระบวนการแนวความคิดของการจัดการและพัฒนาผสมผสานปัจจัยการผลิต ทางเกษตรและงานหัตถกรรม งานอุตสาหกรรมในครอบครัวและชุมชนเข้าด้วยกันอย่างประสานสอดคล้องในของปัจจัยในการดำเนินการ โดยมีแนวการปฏิบัติที่ว่าประหยัดเงินทุน ประหยัดทรัพยากร ประหยัดพื้นที่ ประหยัดแรงงาน แต่ใช้คนทำงานอย่างจริงจังและเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน ปัจจัยการดำเนินการที่นำเข้ามาสู่กระบวนการและวิธีการจัดการนี้เป็นกรณีของการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นต้นแบบ โดยหยิบเอาปัจจัยที่จำเป็นของการทำการเกษตรมาทำการจัดการอย่างได้ผล

๓.๕ ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๑

พื้นฐานที่สำคัญของเกษตรกรที่จะปฏิบัติทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง ได้แก่ มีพื้นที่ค่อนข้างน้อย ประมาณ ๑๕ ไร่ ค่อนข้างยากจน จำนวนสมาชิกปานกลาง (ไม่เกิน ๖ คน) อยู่ในเขตใช้น้ำฝนธรรมชาติ ฝนไม่ชุกมากนัก ดินมีสภาพ ขุดสระเก็บกักน้ำได้ ในระยะแรกจะผลิตพอเพียงเลี้ยงตัวได้ แต่จะต้องกินอยู่อย่างประหยัด มีความขยันหมั่นเพียร มีความสามัคคี และช่วยเหลือเกื้อกูลกันกับเพื่อนบ้าน หลักการที่สำคัญของการปฏิบัติคือรู้จักการบริหารและจัดการ ดินและน้ำ ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับการบริหารเวลา บริหารเงินทุน และกำลังคน เพื่อให้บังเกิดผลผลิต เป็นอาหารและรายได้ตลอดปี และผลจากการที่ได้ทรงคิดและคำนวณ พระองค์ได้ทรงแนะนำให้แบ่งพื้นที่ออกเป็น สัดส่วนร้อยละ ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐

ภาพที่ ๒ ภาพแสดงการแบ่งพื้นที่อัตราส่วนร้อยละ ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐

๓.๖ ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า (ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง)

คือ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปแบบกลุ่ม หรือ สหกรณ์ หมายถึง ชุมชนที่มีระบบธุรกิจ ชุมชนที่เข้มแข็ง มีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

- (๑) มีเป้าหมายของกิจการ
- (๒) ครอบครองและจัดการปัจจัยการผลิต
- (๓) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพอที่จะเป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่นได้

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สองก็คือ การเกษตรก้าวหน้า หรือเกษตรออมทรัพย์ ซึ่งเป็นขั้นที่ครอบคลุมเกษตรกร ชุมชนเกษตรกรทุกระดับร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน ในการบริหารจัดการพื้นที่ทำการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ สูงสุด ด้วยเกษตรกร บุคลากร ทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม ร่วมคิด ร่วมทำ และ ประสานงาน เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาการเกษตรยั่งยืน มีการร่วมแรง ร่วมใจกันดำเนินการในด้านต่าง ๆ คือ

- (๑) การผลิต (พันธุ์พืช เตรียมดิน ชลประทาน ฯลฯ) เกษตรกรจะต้องร่วมมือในการผลิตโดยเริ่มตั้งแต่ ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การหาน้ำ และอื่น ๆ เพื่อการเพาะปลูก

- (๒) การตลาด (ลานตากข้าว ยุ้ง เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต) เมื่อผลผลิตและจะต้องจัดหายุ้ง รวบรวมข้าว เตรียมหาเครื่องสีข้าว ตลอดจนการรวบรวมกันขายผลผลิตราคาดี และลดค่าใช้จ่ายลงด้วย
- (๓) ความเป็นอยู่ (กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ) ในขณะเดียวกันเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดี พอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกินต่าง ๆ กะปิ น้ำปลา เสื้อผ้า ที่พอเพียง
- (๔) สวัสดิการ (สาธารณสุข เงินกู้) แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิการและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานอนามัย เมื่อมียามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน
- (๕) การศึกษา (โรงเรียนทุนการศึกษา) ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง
- (๖) สังคมและศาสนา

๓.๗ ทฤษฎีใหม่ขั้นพัฒนา (Development) (ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม)

หมายถึง ทำให้มั่นคง ทำให้ก้าวหน้า การพัฒนาประเทศก็ทำให้บ้านเมืองมั่นคงมีความเจริญ ความหมายของการพัฒนาประเทศนี้เท่ากับตั้งใจที่จะทำให้ชีวิตของแต่ละคนมีความปลอดภัย มีความเจริญ มีความสุข เมื่อดำเนินการผ่านพ้นขั้นที่สองแล้ว เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือ ติดต่อประสานงาน เพื่อจัดหาทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัท ห้างรายเอกชน มาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคารกับบริษัทจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ

- เกษตรกรขายข้าวได้ในราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา)
- ธนาคารกับบริษัทสามารถซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือกโดยตรงจากเกษตรกรและมาสีเอง)
- เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำ เพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก (เป็นร้านสหกรณ์ ราคาขายส่ง)
- ธนาคารกับบริษัทจะสามารถกระจายบุคลากร (เพื่อไปดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น)
- ชุมชนควรเป็นพี่ร่วมในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว

กิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสำคัญ คือการรวมตัวกันของชาวบ้านเพื่อลงทุนทำธุรกิจในชุมชน ทั้งนี้ โดยอาจเป็นการระดมทุนโดยการซื้อหุ้นเพื่อทำธุรกิจเป้าหมายโดยสมาชิกกลุ่มเท่านั้น หรือเป็นการร่วมลงทุนระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานภายนอกบริหารจัดการกลุ่มโดยสมาชิก ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการผลิตและจัดการกลุ่ม (วัตถุดิบ ความรู้และแรงงาน) และการทำกิจกรรมจะคำนึงถึงความเหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจในชุมชนที่ดำเนินงานอยู่

๔. ประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่

จากพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ นั้น พอจะสรุปถึงประโยชน์ของทฤษฎีใหม่ได้ ดังนี้

๑. ให้ประชาชนพออยู่พอกินสมควรแก่อัตภาพในระดับที่ประหยัด ไม่อดอยาก และเลี้ยงตนเองได้
๒. ในหน้าแล้งมีน้ำน้อยก็สามารถเอาน้ำที่เก็บไว้ในสระ มาปลูกพืชผักต่าง ๆ ได้ แม้แต่ข้าวก็ยังปลูกได้โดยไม่ต้องเปิดเขื่อนชลประทาน
๓. ในปีที่ฝนตกตามฤดูกาลโดยมีน้ำดีตลอดปี ทฤษฎีใหม่นี้ก็สามารถสร้างรายได้ให้ร่ำรวยขึ้นได้
๔. ในกรณีที่เกิดอุทกภัยก็สามารถที่จะฟื้นตัว และช่วยตัวเองได้ในระดับหนึ่ง โดยทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมากเกินไป อันเป็นการประหยัดงบประมาณด้วย

๕. การทบทวนวรรณกรรม

๕.๑ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

๕.๒ หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ มีหลักพิจารณาอยู่ ๕ ส่วน ดังนี้

(๑) **กรอบแนวคิด** เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคง และ ความยั่งยืน ของการพัฒนา

(๒) **คุณลักษณะ** เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติ บนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

(๓) **ค่านิยม** ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

(๔) **เงื่อนไข** การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้ง ความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน

(๕) **แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ** จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

๕.๓ การเกษตรยั่งยืน

ระบบการเกษตรยั่งยืนควรมีลักษณะการจัดการทรัพยากรการผลิตทางการเกษตรที่เลียนแบบระบบนิเวศของป่าธรรมชาติ คือ มีความหลากหลายทางชีวภาพ มีกลไกควบคุมตัวเอง มีการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกน้อยที่สุดตามความจำเป็น สำหรับการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชพยายามลดการใช้สารเคมี โดยการใช้วิธีการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน กล่าวคือ ควรให้ความสำคัญกับระบบการปลูกพืชที่เกื้อกูลกันเพื่อสร้างความสมดุลตามธรรมชาติในระบบการเกษตร

๕.๔ การเกษตรพึ่งตนเอง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ ๙) ทรงมีพระราชดำริในการจัดการทรัพยากรระดับไร่นา เพื่อการพัฒนาการเกษตรแบบพึ่งตนเอง (Self-Reliance) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ โดยทรงเน้นให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองและช่วยเหลือตนเองเป็นหลักสำคัญ และมีพระราชประสงค์เป็นประการแรก คือ การทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ในด้านอาหารก่อนเป็นอันดับแรก เช่น ข้าว พืชผัก ผลไม้ ฯลฯ แนวพระราชดำริที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การที่ทรงพยายามเน้นมิให้เกษตรกรพึ่งพาอยู่กับพืชเกษตรอย่างเพียงชนิดเดียว เพราะมีความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายสูง เนื่องจากความแปรปรวนของราคา และความไม่แน่นอนของธรรมชาติทางออกก็คือ นอกจากจะปลูกพืชหลายชนิดแล้ว เกษตรกรควรต้องมีรายได้เพิ่มขึ้น นอกเหนือไปจากภาคเกษตร เช่น การส่งเสริมอุตสาหกรรมในครัวเรือนของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ในรัชกาลที่ ๙ ซึ่งดำเนินงานสนับสนุนงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชการที่ ๙)

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรการผลิตทางการเกษตรมุ่งที่จะพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรภายใต้ข้อจำกัดของสภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งตัวเกษตรกรเองด้วย การจัดการทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ที่ดิน แหล่งน้ำ ฯลฯ มุ่งให้อยู่ในสภาพที่จะมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้มากที่สุด แนวพระราชดำริที่สำคัญ คือ การที่ทรงเน้นในเรื่องของ การทดลอง ค้นคว้า และวิจัยหาพันธุ์พืชใหม่ ๆ ทั้ง พืชเศรษฐกิจ และพืชเพื่อการปรับปรุงบำรุงดิน รวมถึงพืชสมุนไพร ตลอดจนการศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช และแนวทางการจัดการระดับไร่นา เพื่อแนะนำให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติได้ ราคาถูก และใช้เทคโนโลยีที่ง่ายและไม่สลับซับซ้อน ซึ่งเกษตรกรจะสามารถนำไปดำเนินการเองได้ และที่สำคัญ คือ จะต้องเหมาะสมกับสภาพสังคมและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย อย่างไรก็ตามการทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้โดยเฉพาะในด้านอาหารก่อน เป็นพระราชประสงค์อันดับแรก พระราชดำริและพระราชกรณียกิจที่สำคัญและสมควรได้รับการกล่าวถึงเกี่ยวกับการผลิตทางการเกษตร ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกินของเกษตรกรเป็นปัญหาสำคัญยิ่งในปัจจุบัน และการประกอบอาชีพทางการเกษตรโดยเฉพาะในเขตที่ใช้

น้ำฝนทำนาเป็นหลัก เกษตรกรจะมีความเสี่ยงสูง เป็นเหตุให้ผลผลิตข้าวอยู่ในระดับต่ำ ไม่เพียงพอต่อการบริโภค ด้วยพระอัจฉริยะในการแก้ปัญหา จึงได้พระราชทาน “ทฤษฎีใหม่” ให้ดำเนินการในพื้นที่ทำกินที่มีขนาดเล็ก ประมาณ ๑๕ ไร่ ด้วยวิธีการจัดการทรัพยากรระดับไร่ นา อย่างเหมาะสม ด้วยการจัดสรรการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยการให้มีการจัดสร้างแหล่งน้ำในที่ดินสำหรับการทำการเกษตรแบบผสมผสานอย่างได้ผล เพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ ให้มีรายได้ไว้ใช้จ่ายและมีอาหารไว้บริโภคตลอดปี (กรมวิชาการ, ๒๕๓๙:๗๗) ซึ่งได้ดำเนินการอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เพื่อการผลิตทางเกษตรกรรมที่ยั่งยืนสำหรับเกษตรกรชาวไทย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชการที่ ๙) ได้ทรงมีพระราชดำรัสว่า “...ถึงบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่สอนอย่างนี้จะทำความเจริญแก่ประเทศได้ แต่ต้องมีความเพียร แล้วต้องอดทน ต้องไม่ใจร้อน...” (สำนักพระราชวัง, ๒๕๔๒:๓๑) พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชการที่ ๙) ได้ทรงทำการศึกษาและวิจัยเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่มาเป็นเวลานานตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ในพื้นที่ส่วนพระองค์ ขนาด ๑๖ ไร่ ๒ งาน ๒๓ ตารางวา ไกล้วัดมงคล ตำบลห้วยบง อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี และทรงมอบให้มูลนิธิชัยพัฒนาที่ทรงจัดขึ้นมาเพื่อเสริมโครงการรัฐ ทั้งนี้ก่อนที่จะทรงนำเอกสารออกเผยแพร่อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ นั้น ทรงให้จัดตั้ง “ศูนย์บริหารพัฒนา” ตามแนวพระราชดำริ อยู่ในความรับผิดชอบของมูลนิธิชัยพัฒนา เพื่อเป็นต้นแบบสาธิตการพัฒนาด้านการเกษตรโดยประสานความร่วมมือระหว่าง วัด ราษฎรและรัฐ ทำการเผยแพร่อาชีพการเกษตรและจริยธรรมแก่ประชาชนในชนบท โดยทรงหวังว่าหากประสบความสำเร็จก็จะใช้เป็นแนวทางสาธิตในท้องที่อื่น ๆ ต่อไป ทั้งนี้ในส่วนของการพัฒนาด้านการเกษตรนั้น ก็คือแนวคิดและมรรควิธีที่รู้จักกันในนาม “เกษตรทฤษฎีใหม่” (www.sufficiencyeconomy.org)

พระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” เป็นแนวทางหรือหลักการในการจัดการทรัพยากรระดับไร่นา คือ ที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการดำเนินการทฤษฎีใหม่ ได้พระราชทานขั้นตอนดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น สถานะพื้นฐานของเกษตรกร คือ มีพื้นที่น้อย ค่อนข้างยากจน อยู่ในเขตเกษตรน้ำฝนเป็นหลัก โดยในขั้นที่ ๑ นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสถียรภาพของการผลิต เสถียรภาพด้านอาหารประจำวัน ความมั่นคงของรายได้ ความมั่นคงของชีวิต และความมั่นคงของชุมชนชนบท เป็นเศรษฐกิจพึ่งตนเองมากขึ้น มีการจัดสรรพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ให้แบ่งพื้นที่ออกเป็น ๔ ส่วน ตามอัตราส่วน ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐ ซึ่งหมายถึงพื้นที่ส่วนที่หนึ่งประมาณ ๓๐% ให้ขุดสระเก็บกักน้ำ เพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝน และใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์น้ำและพืชน้ำต่าง ๆ (สามารถเลี้ยงปลา ปลูกพืชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักกะเฉด ฯลฯ ได้ด้วย) พื้นที่ส่วนที่สองประมาณ ๓๐% ให้ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันในครัวเรือนให้เพียงพอตลอดปี เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้ พื้นที่ส่วนที่สามประมาณ ๓๐% ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคก็นำไปจำหน่าย และพื้นที่ส่วนที่สี่ประมาณ ๑๐% ใช้เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ และโรงเรือนอื่น ๆ (ถนน คันดิน กองฟาง ลานตาก กองปุ๋ยหมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ ไม้ดอก ไม้ประดับ พืชผักสวนครัวหลังบ้าน เป็นต้น)

ขั้นที่ ๒ ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ลงมือปฏิบัติตามขั้นที่หนึ่งในที่ดินของตนเป็นระยะเวลาพอสมควรจนได้ผลแล้ว เกษตรกรก็จะพัฒนาดินตนเองจากขั้น “พออยู่พอกิน” ไปสู่ขั้น “พอมีอันจะกิน” เพื่อให้มีผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงควรที่จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่สองและขั้นที่สามต่อไปตามลำดับ (มูลนิธิชัยพัฒนา, ๒๕๔๒)

(1) การผลิต เกษตรกรจะต้องร่วมมือในการผลิตโดยเริ่มตั้งแต่ ขึ้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การหาน้ำ และอื่น ๆ เพื่อการเพาะปลูก

(2) การตลาด เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่าง ๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกัน การจัดหาผู้รวบรวมข้าว เตรียมหาเครื่องสีข้าว ตลอดจนการรวมกันขายผลผลิตให้ได้ราคาดี และลดค่าใช้จ่ายลงด้วย

(3) ความเป็นอยู่ ในขณะเดียวกันเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกินต่าง ๆ กะปิ น้ำปลา เสื้อผ้า ที่พอเพียง

(4) สวัสดิการ แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิการและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานอนามัยเมื่อยามป่วยไข้ หรือ มีกองทุนไว้ให้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ

(5) การศึกษา มีโรงเรียนและชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษา เล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง

(6) สังคมและศาสนา ชุมชนควรเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวกิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสำคัญ

ขั้นที่ ๓ ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า เมื่อดำเนินการผ่านขั้นที่สองแล้ว เกษตรกรจะมีรายได้ดีขึ้น ฐานะมั่นคงขึ้น เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือ ติดต่อประสานงาน เพื่อจัดหาทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคารหรือบริษัทห้างร้านเอกชน มาช่วยในการทำธุรกิจ และกองทุนพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคารกับบริษัทจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ เกษตรกรขายข้าวได้ในราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา) ธนาคารกับบริษัทสามารถซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือกตรงจากเกษตรกรและมาสีเอง)

- เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำ เพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก (เป็นร้านสหกรณ์ ราคาขายส่ง)

- ธนาคารกับบริษัทจะสามารถกระจายบุคลากร (เพื่อไปดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น)

ในปัจจุบันนี้ได้มีการนำเอาเกษตรทฤษฎีใหม่ไปทำการทดลองขยายผล ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมทั้งกรมวิชาการเกษตรได้ดำเนินการจัดทำแปลงสาธิต จำนวน ๒๕ แห่ง กระจายอยู่ทั่วประเทศ นอกจากนี้ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพบก กระทรวงกลาโหม และกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการดำเนินให้มีการนำเอาทฤษฎีใหม่นี้ไปใช้อย่างกว้างขวางขึ้น

๕.๕ ข้อควรทำและไม่ควรทำในเกษตรทฤษฎีใหม่

๕.๕.๑ ข้อควรทำ

๑. ปรับอัตราส่วนที่กำหนดไว้ ให้เหมาะสมกับพื้นที่ และสภาพแวดล้อม (๓๐:๓๐:๓๐:๑๐) ต้องปลูกข้าวให้เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนตลอดทั้งปี

๒. ควรศึกษาสภาพดินก่อนดำเนินการขุดสระ ว่าจะสามารถเก็บกักน้ำได้หรือไม่ โดยปรึกษากับ
เจ้าหน้าที่
๓. ควรนำหน้าดินจากการขุดสระน้ำ ไปถมไว้ในบริเวณที่จะทำการเพาะปลูก
๔. ควรปลูกพืชผักสวนครัว พืชสมุนไพร บริเวณที่ว่างรอบบ้าน เพื่อลดค่าใช้จ่ายด้านอาหาร
ในครัวเรือน
๕. ควรเลี้ยงสัตว์ที่เกื้อกูลต่อกันและกัน เช่น ไก่ เป็ด หรือหมู บริเวณขอบสระน้ำ หรือบริเวณบ้าน
๖. ควรเลี้ยงปลาในสระน้ำ เพื่อการบริโภคอาหาร แล้วยังสามารถขายเป็นรายได้เสริมของครอบครัว
๗. ควรปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายรอบคันขอบสระน้ำ
๘. ควรมีความสามัคคีในท้องถิ่น โดยช่วยกันทำแบบ “ลงแขก” จะทำให้ประสบผลสำเร็จ
๙. ควรปรึกษาเจ้าหน้าที่จากกรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการเกษตร กรมชลประทาน กรมส่งเสริม
การเกษตร
๑๐. ควรศึกษาตลอดจนนายอำเภอ เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕.๕.๒ ข้อไม่ควรทำ

๑. อย่าคิดว่าถ้ามีพื้นที่เกษตรน้อยกว่าที่มากกว่า ๑๕ ไร่ จะทำทฤษฎีใหม่ไม่ได้
๒. ไม่ควรเสียที่ดินส่วนหนึ่งที่จะต้องนำมาขุดเป็นสระน้ำ และถ้ามีสระน้ำอยู่แล้วไม่จำเป็นต้อง
ขุดสระใหม่
๓. อย่าทำลายหน้าดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ในขณะขุดสระน้ำ
๔. ไม่ควรปลูกพืชหรือไม่ย่นต้นที่ต้องการน้ำมากบริเวณคันของสระน้ำ
๕. ไม่ควรปลูกพืชเพียงชนิดเดียว
๖. หากดำเนินการด้านเกษตรกรรมอื่นใดได้ผลอยู่แล้ว ไม่ควรปรับเปลี่ยนมาทำทฤษฎีใหม่ เพราะ
ไม่จำเป็น
๗. หากสภาพภูมิประเทศไม่เหมาะสม ทำทฤษฎีใหม่ไม่ได้ ก็ต้องหาหนทางอื่นที่เหมาะสมต่อไป
๘. อย่าทอดทิ้งและเกียจคร้าน

๕.๖ เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางการพัฒนาที่นำไปสู่ความสามารถในการ
พึ่งตนเอง ในระดับต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติ หรือ
การเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ โดยอาศัยความพอประมาณและความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้
ความเพียรและความอดทน ใช้สติและปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี เศรษฐกิจพอเพียง
มีความหมายกว้างกว่าทฤษฎีใหม่โดยที่เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดที่ชี้บอกหลักการและแนวทางปฏิบัติของ
ทฤษฎีใหม่ ในขณะที่แนวพระราชดำริเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนา

ภาคเกษตรอย่างเป็นขั้นตอนนั้น เป็นตัวอย่างการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเฉพาะในพื้นที่ที่เหมาะสม

ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ อาจเปรียบเทียบกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีอยู่ ๒ แบบ คือแบบพื้นฐานกับแบบก้าวหน้า ได้ดังนี้

ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัวโดยเฉพาะเกษตรกร เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เทียบได้กับทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๑ ที่มุ่งแก้ปัญหาของเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลแหล่งน้ำ ต้องพึ่งน้ำฝนและประสบความเสี่ยงจากการที่น้ำไม่เพียงพอ แม้กระทั่งสำหรับการปลูกข้าวเพื่อบริโภค และมีข้อสมมติว่า มีที่ดินเพียงพอในการขุดบ่อเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องดังกล่าวจากการแก้ปัญหาความเสี่ยงเรื่องน้ำ จะทำให้เกษตรกรสามารถมีข้าวเพื่อการบริโภคยังชีพในระดับหนึ่งได้ และใช้ที่ดินส่วนอื่น ๆ สนองความต้องการพื้นฐานของครอบครัว รวมทั้งขายในส่วนที่เหลือ เพื่อมีรายได้ที่จะใช้เป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ไม่สามารถผลิตเองได้ ทั้งหมดนี้เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัว อย่างไรก็ตาม แม้กระทั่งในทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๑ ก็จำเป็นที่เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน ราชการ มูลนิธิ และภาคเอกชน ตามความเหมาะสม ความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๒ เป็นเรื่องของการสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ หรือการธุรกิจต่าง ๆ รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ กล่าวคือเมื่อสมาชิกในแต่ละครอบครัวหรือองค์กรต่าง ๆ มีความพอเพียงขั้นพื้นฐานเป็นเบื้องต้นแล้วก็จะรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมมือกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่มและส่วนรวมบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนกัน การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามกำลัง และความสามารถของตนซึ่งจะทำให้ชุมชนโดยรวม หรือเครือข่ายวิสาหกิจนั้น ๆ เกิดความพอเพียงในวิถีปฏิบัติอย่างแท้จริง ความพอเพียงในระดับประเทศ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๓ ซึ่งส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ ในประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น

หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ๓ ส่วนดังกล่าวข้างต้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศได้เป็นอย่างดี

๕.๗ การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แก้ไขปัญหาความยากจน

ในปัจจุบันปัญหาความยากจนได้แพร่กระจายไปสู่บุคคลทุกกลุ่มในสังคมไทย ซึ่งความยากจน ในที่นี้หมายถึง การมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย จนถึงขั้นต้องกู้ยืมเงินจากผู้อื่นมาใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวัน อันเนื่องมาจากการตกเป็นเหยื่อของลัทธิบริโภคนิยม วัตถุนิยมอย่างไร้ขอบเขตจำกัด (ประเวศ, ๒๕๓๐ : ๓๕) ฉะนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนดังกล่าว จึงควรใช้แนวความคิดของเศรษฐกิจพอเพียงมาแก้ไขปัญหาด้วยการรู้จักคำว่า “พอ” ใน ๓ ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ ๑ พอมีพอกิน เป็นการผลิตเพื่อตนเอง เพื่อครอบครัวเป็นอันดับแรก ดังข้อความที่ว่า “กินทุกอย่างที่ปลูก และปลูกทุกอย่างที่กิน” (เสรี พงศ์พิศ, ๒๕๔๙: ๑๑๙-๑๒๐) พึ่งเงินให้น้อยที่สุด เพราะเป็นสิ่งหายาก โดยเริ่มจากการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายของครัวเรือน ซึ่งจะทำให้รู้ว่าอะไรเป็นรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย อะไรเป็นสิ่งที่เกินความพอดี เป็นสิ่งที่เกินความต้องการ อะไรเป็นสิ่งที่ไม่สามารถผลิตได้ และอะไรเป็นสิ่งที่สามารถผลิตเองได้ ซึ่งก็คือ การพึ่งตนเองได้ โดยค่อย ๆ พิจารณาทำทีละอย่าง ลดรายจ่ายลง ลดการพึ่งพิงจากภายนอก เช่น ปลูกผักสวนครัวไว้กินในบ้าน เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไว้กินไข่ ทำน้ำยาซักผ้า น้ำยาล้างจาน แชมพูสระผม สบู่เหลวไว้ใช้เอง

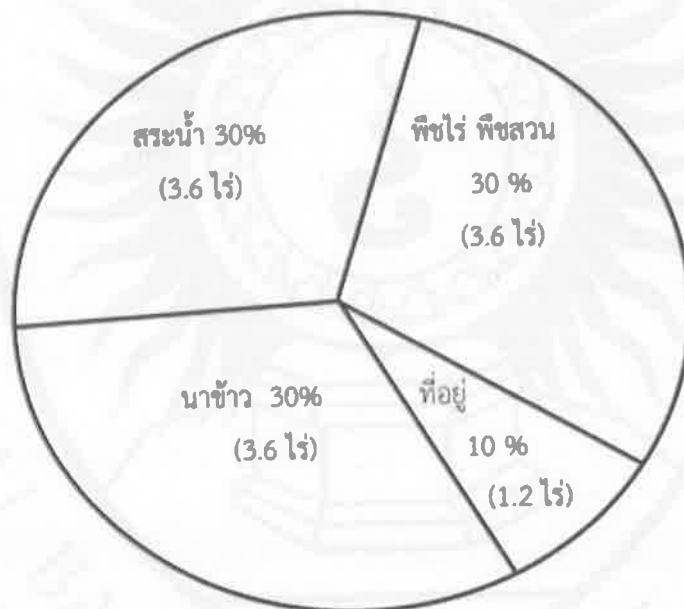
ใช้ปุ๋ยชีวภาพที่ทำจากวัสดุเหลือใช้ในบ้านแทนการซื้อปุ๋ยวิทยาศาสตร์ เป็นต้น กำหนดแผนชีวิตด้วยตนเอง ซึ่งหลักการและแนวทางดังกล่าวใช้ได้กับบุคคลทุกกลุ่มอาชีพ แต่หากเป็นเกษตรกร ซึ่งมีพื้นที่การเกษตรอยู่แล้ว ก็ควรบริหารจัดการพื้นที่ตามแนวทฤษฎีใหม่เป็นหลัก โดยปลูกข้าวในจำนวนที่เพียงพอต่อการบริโภคของทุกคนในครอบครัว กำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมกับแหล่งน้ำ วางแผนการปลูกพืชหมุนเวียน ปลูกผลไม้ไว้ตามแนวรั้ว ปลูกไม้ยืนต้นไว้สร้างบ้านทำเฟอร์นิเจอร์ เศษกิ่งไม้ที่เหลือให้นำมาเผาก่อนสำหรับหุงต้ม ซึ่งในขณะที่เผาก่อนยังได้น้ำส้มควันไม้ไว้รักษาโรคผิวหนัง ทำสารไล่แมลง โคนต้นไม้ยืนต้นยังสามารถปลูกพืชสมุนไพรไว้ทำยารักษาโรค เป็นอาหาร และของใช้ในบ้านได้ด้วย ตลอดจนสามารถแจกจ่าย แบ่งปันให้กับเพื่อนบ้าน รวมถึงจำหน่ายเพื่อหารายได้ให้แก่ตนเอง และครอบครัวอีกด้วย การกระทำเช่นนี้ก่อให้เกิดความสุขใจ รู้จักอดทน ซึ่งคือการฝึกธรรมะให้กับตนเองรู้จักคำว่า “พอ” ไม่โลภมาก ชีวิตก็มีความสุข ซึ่งอย่างน้อยก็เป็นความสุขจากการไม่สร้างหนี้เพิ่ม และมีความสุขจากการผูกมิตรไมตรีกับเพื่อนบ้านใกล้เคียง

ขั้นที่ ๒ กินดีอยู่ดี เป็นขั้นตอนของการรวมกลุ่มสมาชิกในชุมชนและในสังคมใกล้เคียงเข้าด้วยกัน เพื่อก่อให้เกิดพลังเพื่อก่อให้เกิดผลผลิต เพื่อบ่มไปสู่เศรษฐกิจชุมชนด้วยการรวบรวมข้อมูลด้านการตลาด การแปรรูปวัตถุดิบของชุมชนให้เป็นสินค้าและบริการ เพื่อหารายได้เพิ่มขึ้น เช่น ผลผลิตของข้าวแปรรูปเป็นโจ๊กซองสำเร็จรูป การนำสมุนไพรที่ปลูกได้มาอบแห้งบรรจุแคปซูล การทำปุ๋ยอัดเม็ดชีวภาพ ปุ๋ยน้ำ และสารไล่แมลงบรรจุขวด เป็นต้น ซึ่งจำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มให้เข้มแข็ง การสร้างเครือข่ายของการพัฒนาและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่า (value added) ของผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาชาวบ้านให้สูงขึ้น

ขั้นที่ ๓ มั่งมี ศรีสุข เป็นขั้นตอนการดำเนินธุรกิจชุมชน โดยเกิดพลังสร้างสรรค์จากเครือข่ายสหกรณ์ที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน ร่วมมือกันทำกิจกรรมผลิตและการจำหน่าย เพื่อก่อให้เกิดอำนาจในการต่อรองในทุก ๆ เรื่อง โดยที่ประชาชนในชุมชนและในสังคมต้องเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเอง เช่น เป็นเจ้าของโรงงานปุ๋ยชีวภาพ โรงสีกลางกิจการขนส่ง เจ้าของตลาดการเกษตร เป็นต้น เพื่อให้สามารถกำหนดราคาสินค้าและบริการได้เอง ซึ่งก่อให้เกิดความมั่งมี ศรีสุขขึ้นได้

ภาคผนวก

การแบ่งพื้นที่ตามทฤษฎีใหม่ เฉลี่ยตามการถือครองพื้นที่ 15 ไร่

แบบจำลอง “ทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริ พื้นที่ 15 ไร่

